

Předkládaný příspěvek má být popudem k zaměření pozornosti odečítání kroužků hnízdících čápů, které by mohlo tento zatím teoretický předpoklad potvrdit.

Literatur

- Creutz, G., 1985: Die Beeinflussung der Ansiedlung des Weissstorchs (*Ciconia ciconia*) durch sein Zugverhalten. Seevogel, Bd Sonderband Festschrift Vauk: 171-172.
- Rejman, B., 1986: Über die Internationalen Bestandsaufnahmen des Weissstorchs in der Tschechoslowakei, besonder den vierten Zensus 1984. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Baden. Württ. 43: 153-165.
- Vondráček, J., 1978: Čáp bílý evropský *Ciconia ciconia* (L.) v Sverocheském kraji. Fauna Bohemia Septentrionalis 3: 37-40.

Adresa autora

Dr. Gerhard Creutz, Park 3, 8601 Neschwitz, DDR

STAVY HNÍZDÍCÍCH PÁRŮ ČÁPA BÍLÉHO *Ciconia ciconia* (L.) PO MEZINÁRODNÍM SČÍTÁNÍ V ROCE 1984 A NĚKTERÉ PŘÍČINY JEJICH POKLESU

Bohumil Rejman

Skupina pro výzkum, ochranu a evidenci čápa bílého v ČSR, založená při České ornitologické společnosti a Čsl. společnosti zoologické při ČSAV v roce 1981, sčítá každoročně od svého založení hnízdící páry čápa bílého na celém území České socialistické republiky.

Za téměř sedmileté období své činnosti zjistila, že se stavy čápa bílého v historických zemích oproti předcházejícím létům pronikavě snižují. Příčin této klesající tendence je více, avšak nejhlavnější jsou tři:

1. První příčinou ubývání hnízdících párů čápa bílého v našich zemích je likvidace starých, havarijních objektů, zejména vysokých komínů bývalých továren, na kterých jsou v poměrně hojném počtu umístěna čapí hnízda.

Tyto demolice se v minulosti prováděly většinou bez vědomí orgánů státní ochrany přírody a samozřejmě také bez zajištění výstavby náhradních hnízd.

V poslední době, hlavně v letech 1983 až 1987 se nám daří po mnohých zásazích a intervencích u příslušných orgánů státní ochrany přírody a odborů kultury ONV tyto demolice omezovat. Tam, kde je demolice nevyhnutelná, prosazujeme pomocí shora zmíněných orgánů nekompromisně postavení náhradní podložky pro čapí hnízdo tak, aby pokud možno vyhovovalo všem předpokladům k dalšímu nerušenému hnízdění čapího páru.

Bohužel i v těchto případech je obsazení náhradního hnízda čapím párem velmi problematické. Čáp je totiž mimo jiné velmi neústupný a tvrdohlavý pták, jeho nároky z lidského hlediska jsou dosud ještě nevyzpytatelné, takže každé hnízdo, byť sebelépe připravené, nepřijme. Tím nastává přerušování dosud každoročního čapího hnízdění a v důsledku toho i značný pokles stavu hnízdících párů čápa bílého v ČSR.

Jako důkaz této klesající tendence z uvedených důvodů předkládám tento velmi stručný statistický údaj z let 1984-1986 v ČSR:

Rok	Počet hnízd (H)	Počet zničených hnízd (HC)
1984	1007	112
1985	940	54
1986	919	32

Tabulka jasně ukazuje, že po zásahu naší skupiny v roce 1983 a v

dalších následných letech počet zničených hnízd (HC) klesá. Nicméně však současně dále klesá i počet hnízd fyzicky existujících (což je velmi neblahý jev, který varuje.

2. Když se nám podaří zachovat původní hnízdo čápa bílého nebo jej po demolici opět obnovit, nepodaří se nám, bohužel, a ve většině případů, zachránit životní prostředí našich čápů. A je druhá a hlavní příčina značného poklesu stavu hnízdících párů čápa bílého u nás. Důvody?

Bourlivá výstavba našich průmyslových, dopravních, důlních vodních a v posledních letech i zemědělských podniků zasahuje každým rokem čím dále rušivěji do naší volné přírody. Zhoršuje se našich lesů, mizí tisíce hektarů vlhkých luk a mokřadů, stovky lometrů břehových porostů následkem regulací potoků a řek a v konečném důsledku i orná půda. Aby tato byla nahrazena, zpětně se kultivuje půda v místech, která byla donedávna nedotčenou přírodou.

Tyto okolnosti a k tomu často opakované chemické postřikynými pesticidy, organofosfáty a chemosterilanty jsou hlavní příčinou, proč mizí přirozené životní prostředí nejen našich čápů, ale i živočichů, kteří tvoří jeho přirozenou potravní základnu. Naše čápi potom na hnízdištích hynou, nebo je překotně opouštějí.

Údaje o rostoucím počtu neobsazených hnízd (HO) a počtu hnízdech částečně opuštěných (HB 1, HB 2), které zjistili členové skupiny na našem území udává následující tabulka:

ČSR Rok	Počet hnízd neobsazených (HO)	Počet hnízd navštívených	
		1 ex. (HB 1)	2 ex. (HB 2)
1984	69	54	125
1985	91	46	51
1986	158	14	44

Tato přesná data, získaná na základě husté zpravodajské síť, kterou dnes tvoří téměř stočlenná skupina pro výzkum a ochranu čápů v ČSR, varují. Nebude-li včas zajištěna náprava, budou naše historické země bez čápů právě tak, jako některé vyspělé západní země v čele s Dánskem, Francií, Holandskem a NSR.

3. K dalším negativním jevům se řadí v neposlední řadě nepříznivé povětrnostní podmínky, zvláště v hnízdních měsících (květen - červen). Poslední roky 1985 a 1986 patří k roků pro naše čápy zvláště nepříznivých.

Tyto všechny neblahé jevy (chemické postřiky, citelná chladna a deště v době hnízdění mající za následek nekrytí snůšek v event. vylihlých mláďat) jsou příčinou toho, že četná čápi hnízdní jsou neúspěšná (HPo), úhyn mláďat na hnízdech (Um) nepoměrně větší a počet vyvedených mláďat (JZG) menší.

ČSR Rok	Hnízda bez mláďat (HPo)	Počet vyvedených mláďat (JZG)	Úhyn mláďat (Um)
1984	141	1287	138
1985	153	1163	129
1986	157	1058	179

Toto jsou ukazatele, které mluví jasně a prokazatelně, a kterými měly vyburcovat každého, nejen ornitologa, ale každého našeho občana z lhostejnosti a z nevšimavého pohledu na celou problematiku, na osud našich čápů.

Pro informaci našich členů přikládám některé z výsledků celostátního sčítání hnízdících párů čápa bílého za roky 1984-1986.

	Počet obsazených hnízd (HPa)	Počet hnízd s vyvedenými mláďaty (HPa)	Počet vyvedených mláďat (JZG)	Průměrný počet vyvedených mláďat (JZa)	Průměrný počet pářů na 100 km ² (S: D)
1984					
Čechy	139	255	712	1,98	0,62
Morava	309	230	575	1,80	1,51
SR	648	485	1287	1,99	0,82
1985					
Čechy	319	229	505	1,90	0,60
Morava	275	210	558	2,0	1,05
SR	594	439	1163	1,9	0,75
1986					
Čechy	311	222	518	1,7	0,60
Morava	296	228	540	1,8	1,10
SR	607	450	1158	1,7	0,86

v průměru JZa jsou spočítány i hnízdiční páry, které mláďata nezaly

Závěrem několik dat o výsledcích sčítání hnízdících párů čápa bílého z ostatních států, jak mi o nich naši kolegové ze zahraničí napeali.

	Počet obsazených hnízd (HPa)	Počet vyvedených mláďat (JZG)
Dánsko (Hans Skov) 1987	12	27
Francie (Alfred Schierer)		
Švýcarsko-Lotrýnsko 1985	24	29
1986	26	38

Jugoslávie (Dr. István Pelle)			
Vojvodina	1986	352	1022
NDR (Dr. Gerhard Creutz)	1984	2724	4134
NSR (Johann Petersohn)			
Schleswig-Holstein	1986	224	411
Maďarsko (Béla Jacab)	1984	4693	8160
Polsko (Dr. Josef Radkiewicz)			
Wojewodstvo Zielona Góra	1986	30	62
Rakousko (Helmut Haar)	1986	318	521
Rumunsko (Werner Klemm)	1984	8700	15660
Švýcarsko (Max Bloesch)	1984	90	80

Zusammenfassung

ANZAHL DER BRÜTENDEN WEISSSTORCHPAARE *Ciconia ciconia* NACH DER INTERNATIONALEN ZÄHLUNG 1984 UND EINIGE URSACHEN IHRES RÜCKGANGES

Nach den Ergebnissen der Zählung des Weissstorches *Ciconia ciconia*, die die Gruppe für Forschung, Schutz und Evidenz in der ČSR durchführte, sinkt die Anzahl der Brutpaare laufend und gegenüber erhöht sich Anzahl der nicht besetzten Nester und der verendeten Jungvögel. Als Hauptursache dieser negativen Meinung gibt der Autor den Rückgang der Nistmöglichkeiten (Entsorgung der Nistunterlagen), die Verschlechterung des allgemeinen Naturzustandes und das Benutzen chemischer Mittel in der Natur. Zum Abschluss vergleicht der Autor den Bestand der nistenden Paare bei uns und dem in einigen europäischen Staaten.

Adresa autora

Bohumil Rejman, Robsonova 756, 570 01 Litomyšl

KVALITATIVNÍ ANALÝZA PTAČÍHO SPOLEČENSTVA NAVRHOVANÉHO CHRÁNĚNÉHO ÚZEMÍ ZBYTKA V OKRESE NÁCHOD

antíšek Bárta

vod

Navrhované chráněné území Zbytky leží mezi obcemi Pohoří, Česá a Meziříčí a Roheničky, z velké části v okrese Náchod a částečně v okrese Rychnov n.Kn. Území bylo navrženo především k ochraně botanicky cenných druhů i celých biotopů.

Sledované území leží v průměrné nadmořské výšce 260 m. Mezi hlavní biotopy patří vlhké slatinné louky a kulturní louky s porostem křovinatých vrb a olší. Druhým významným biotopem je vlhkomilná doubrava, v jejímž porostu dominuje dub, jasan, topol a vrba. Na hlavní biotopy vznikly na hlubokých náplavech severní větve slatěho potoka.

Material a metodika

Sledovaná plocha měla rozlohu 61 ha a byla téměř totožná s rozlohou navrhovaného chráněného území. Z celkové rozlohy tvoří louky 7 %, lesy 51 % a ostatní plochy 2 %. Kvalitativní sledování ptačího společenstva, které bylo prováděno od 29. dubna do 28. května roku 1987, má přispět k hlubšímu poznání navrhovaného území a poskytnout další cenné informace orgánům SOP.

Terénní pozorování byla prováděna metodou bodové linie, doporučené v metodických pokynech č. 1 (ČSO 1986), s několika vlastními úpravami:

- Bylo stanoveno pouze 10 bodů, aby nedocházelo ke krytí sledovaných ploch jednotlivých bodů.
- Sčítání bylo provedeno 5x a to v termínech: 29.4., 1.5., 9.5., 17.5., 28.5., čímž byla docílena větší přesnost ve sledování druhové skladby ptačího společenstva.
- Sčítání dne 9.5. bylo provedeno v odpoledních hodinách (od 17,15 do 19,00).

Statistická metodická doporučení zůstala nezměněna. Při dodržení denní doby při sčítání nebyl tedy pozorován žádný druh řádu sov (*Strigiformes*).

Charakter společenstva byl stanoven na základě následujících ekologických parametrů:

- Dominance, která byla počítána pomocí vzorce $D = \frac{n \cdot 100}{s}$ (%), kde n je počet jedinců daného druhu a s je celkový počet jedinců v zoocenóze. Dominance nebyla počítána pro druhy nad lokality přeletující (viz dále). Dle hodnot dominance byly druhy rozděleny do tříd a to:
 - a) Dominantní druhy - s dominancí nad 5 %.
 - b) Influentní druhy - s dominancí mezi 2 - 5 %.
 - c) Akcesorické druhy - s dominancí nižší než 2 %.